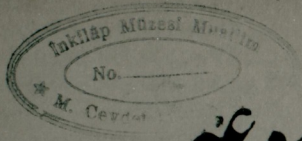

۱۶ مایس ۱۹۱۸

صافی : ۴۴

ایک نئی جلد

تیکلی مخمور

ليکنيکات

شيوه دل لهجه لړ

ایده دلره موسویار فارسی «ک» لری «ی» به یاقین بر خورجن چیقار لره: ارمییلر - یخنه اوزرنده بیله اولسه - مدلی کله لری اوزاما زلره: عربلر ملاح «ح» «خ» «ق» کله لری کوچوک دلیاری یو تاجکی کیی تلفظ ایده لرله: لازله ضمه بیلر کندن و ازیکه: «یوک» «کودوم» «سی» پولامودره: درلره: قارامانلیلر: «یانا باخ» «غوزوم» دییه خطاب ایده لرله... حال یوکه سربلر ده یوین حبشی حرم آقارلرک دینلده هیچ برشیوه سترک، هیچ برجالیق مشاهده اولناز.

حاصلی تکمیل بر جاعت، اجاعی حیاتی ادامه ایده لرله: لسان دیکشدره یک اولورسه لسانه یکی بر «شیده»، یکی بر «آغیز» پیدا اولور. لسانزده اولرله صایلاق «شیوهر»، «آغیزلر» وارد.

پوشوده لره کورولن خصوصیلر کیی وغیرمستظم دیکلدر. دقت ایستنبه یوولدره بر اطرا دک موجود اولدنی فرق ایستیار. مثلا «یوملر» «پاشاک» «ش» «س» «ه» تبدیل ایندکری کیی «ماش» «آشانی»... کله لریکده بو حرفتی سکین سفیری به تحویل ایده لرله. «خام» کله سی «حانوم» طرزنده تلفظ ایندکری کیی «بالیک» کله سده «بالوق» سورنیده سویلر.

مقاله، معاجلر ذک اسانلردن تقلید ایده لریکی «آغیز» کله خصوصیلرکده کی اطرا دکره دقت ایده لرله، سوکرا اولرنده یالکزن او مطرده خصوصیلرکده رعایت ایده لرک قوشوشورلر ورم حیرتلی جلب ایده لر.

سزده بر تقلید، مثلا روم آغری تقلیدی یاقی ایستریسکی: «ش» «لری» «س» تلفظ ایده لری، «ح» «ج» سویلرکن دیکلرکده «ج» پیتمشدرلش دیشلرکده خفیه دایایکیز، قیل کسره لری خفیلرله و یاقبوس اوترملره آدا دیکیز، مفعول الیه برینه آرا صیرا مفعول فیه قوللایکیز: اطرا اوزره یالکجنکر یو کیی تلفظ قصورلری موقیتکی آتینه کالی کایر.

کله لری چاپوق سولیمک، «ب» لری بر اکر «ب» به یالاشدیرمق، فارسی «ک» لری عربی تلفظه میل اییدیرمک، لاحظه لریک کسره لری ضمه لره قلب ایتمک صورتلده لازاغری تقلیدی یاپایلیسکیز.

دیک اولویورک آغیزلری، شیوهرلی تمیز ایستیرهن حال، قصورلویق بریمکندن فرق تلفلرک ایدر اولور.

استانبولک اینجده برقاچ «شیوه» قوشولویور: هریریک کدیمه کوره محیطده وارد. یاغانی، طالاولا، آرتاود کوی-نار روم، قوم-قاپ-صاماتیا، آرمی، خاکسوی-بالت-قوزغونج موسوی، خلیج اسکهرلی لازمانلی یازاری قارامانی، ختقله عرب شیوهرلرک مزیکرلی کیی در. یا ختندن دیشاری چیقاییق اولورسه درحال استانبول لساندن جوق فرق شیوهره، آغیزلر تصادف اولور. انسان مثلا، یالچقه کیشش اولسه قویو بر آتادولر شیوهره راست کارلرک متیر اولور.

مختلف شیوهرلر یودرجه بری-بری یاقین بولوندنی حالده اولاری آیینر مختلفلر حس اولوناجق درجهده زائل اولویورسه ده هریری آیری برانکشف و تکمیل استقامتی ده تعقیب ایدمه یه لک لسانلرک وحدی یوزولویور. آدنی لسان حالی آلان استانبول لهجه سی دیکر شیوهرلر اوزدرینه یوولرک بر تأا اچراسندن خالی

لساغری اوکره ن آجینلرک سولیه پیشه دقت اییدکیز، درحال بر جوق تلفظ قصورلرک فرقه واریرسکیز: یاشده لری اهل ایده لرله، یا (ه،خ) حرفلرله اشارت ایندیکیز سولک نغنی بچره مزلرله، یازم حلق کسره مزی لایق به آدا ایده مزلرله: حاصلی تورکیجه نه قدار آبی بیلرلرسه بیلینلر- لزومسز بر سس اوزایش و یاقصصی، رینه اولماین بر آغیز یایش و یاپوزوشی، دیل اوچک و یالوستنک داماغو یا دیشلر قضا یالاشدیر یالاسیه آجینلرک لری بلای ایده لرله. آجینلر منفرد عالملر حالده آرازمده قالاجق و بزمه دماهی اختلافده یولوناجق اولورسه، یوولرک تلفظ و یاقصصی کرچه دوزملز، فقط کیندیلرندن سوکراده یاشاماز، کندی چوچولرینه بیله کیز. ملکتمزه کوچوک کلان و یاپوراده دوغوب یوین آجینی چوچولری اویسارنی ده کیل، مکتب وسوقاق آرقا داشلری، لسانی آلاقی قوشوناشاری تقلید ایده لر وری چوچولردن تلفظجه فرق اییدلر اولورلر.

تلفظ خصوصده مسلمان مهاجرلره آجینلر کیی در. برچرکس، بزم یابی مهاجری و یاکری دلی استانبول یوولک کلش ایسه اولونجه به قاردا چاق شیوهری محافظه ایده: قطعه مکتبه کیدن، استانبول چوچولری الیه آرقا داشلیق ایدن چوچولر تورکیجه یی بر تلفظ الیه سویلرلر. بش آلی یاشندک مهاجر چوچولرینک، آلارنده بالارنده فرق ایندکری یالکیش تلفظی تصحیح ایندکری جوق کوردم. بوندن شو تیجه یی چیقارایلیز:

یکری، اوئوز و ده ازیاده سنه طرفده صوت جهاد زینک حرکتلری معین استقامتارده قوللایش براسان آجین یو حرکتلرک استقامتاری دیکشدرمک عادتا مثال در. فقط هنوز دماغلری کوربه اولان چوچولر ایستیکری یوتون سوزلری، آک آجه تلفظ لره، سولیه به قولایق مقتدر اولورلر.

بو حالده برقوقلرک محیطنه، منفرد شخهار و یاعالملر حالده، داخل اولان آجینی و یامهاجرلر طرفدن بری لسانک محسوس بر دیکشیه اوغریاتیلماستندن قور. قولاز. فقط تکمیل بر جاعت، کتیب بر حاله، آرازدنمک صیتی اختلافی... اجاعی لیکسک ادامه ایده لرک یک بر لسان اوکره نه یک وعموما قولانما به یالاشلاجی اولورسه یوولرک قصورلرک تلفظی، آرازدن آیرلی یاقی اولان چوچولرینه انتقال ایدر، و نسلدن ساهه دوام ایدره لرک یکی برشیوه، یکی بر «آغیز» میدانله چیقار ایشته بوسیدن، عنصرلردن بری یاقینه یاشادیمز مختلف عنصرلرک تلفظی هپ قصورلر، یعنی اصل تورک لرک تلفظلردن فرقی دلام ایده کیشدر. روملر «پاشا» «باشقا» کیی کله لری «پاشا» «باشقا» سورنیده تلفظ

مطبوع نسخه ناک (۱۰-۱۷) نجی صفحه لرنده یو سیاحتنامه ک فارسی منته عینا راست کله جک اووزون سنلر انتظارده قانایه جندی... بو ذلک نه درجهده مدقق اولدنی کوسترمن داهبا یوکی بر جوق یالکیشلری، سوکرا اندک متی بیله بیله تعریف آغی... یونکه عینی من وقیلر بزم الموده کیشدی- بو تنقیده غایت ساده و عینی زمانده جوق حرملی برلسان الیه و یوتون دلائل و وثایقه یالزیشدی. براز دقتلجه بر چوچولرک بیله یاقابه یی یو ددر طبع خطالر و تحریفلردن سوکرا، ارقاق او ذاق تاریخ و ادبیات مساله لرنده متخصص عداکت، یالکیزیم ایچون دک ل داهبا بر چوچولری ایچون ده قایل اولماز دی... هر ایتمده درحال قلمه صاریلوب ستون ستون یازیلر یازان او ذات، تنقیدک انتشارلین بری برسه کیدیکي حالده سکونی ترجیح ایندی. بر آرا قو آلتش اولدیکي حقیقته مقدمه سی تصحیح ایچون اونوز حقیقه! تنقید احتیاج کورولن، تصحیح کله صوکنه کله کیی زمان باش طرفده یازدنی اونوان بر ذلک یوتشنی بکا تخف کوروندی: دیک اووت آلتیوز جلدک برده تنقید نامه یازمق ایجاب ایده لریکدی! هیچ کندیستدن بحث ایتمکسز، بیله بر تشبک قابل اولمادی اونوزجه بر مقاله الیه ادعا ایتم.

صرف علمک تقریبی نامه، حتی هیچ بر شخصی کله صرف اییدیلرک یازیلان یو یازیلر موی الی یی پک قیزیرمش اولاجی که، منحصر اجماعیلمده بولونقی ایچون «تاریخ و ادبیات مجموعه سی» نامی آلتنده بر یچو مشوم مجموعه سی نشریه یاشلادی. وقیلر ایکنجی جلدنی یازمجه ایچون اوزرنیه اسم قولولش اولان «شهاب الدین سلیان» بکک بر اثرندک ترتیب یالکیشلری، سوکرا بزم «تورکیجه دن داهبا کوزل فارسی شعر یازان سلیم اول ماده فتح ایندیکي ایراک معنا معلومیدی» و «فارسی لسانیه یازان تورک نسته منسوب شاعر لر معنا بزدن صایلاماز» ماننده ایکی جلدی یارماغه دولایه رق ستون ستون شملر صاوور یور. عتیق یاشنده آداملر ایچون معناری پک صریح و علامده قطعی برر حقیقت اولان یو جلدک مائی آکلاما یارلره سوزم اوزاماز. «جناپ الطاف» کدیمه سی، بزم سترجه کتایر آراستنده بولونمک انده علم و فضیلت و برمه دیککی کوسترمشدی: یو شمع و مسکدره شملر ایسه کتایرله کچیریلن بر حیالک علم و فضیلت شیوه دورسون حتی براز ادب و حیالیه و برمه دیککی اثبات ایندی. تورک لکی تحقیردن یکجیمه دیک حالده او فردی آکلامان برینک سوزلری یاقالایق «سلیم اولی، نغنی، فضولی بزدن صایان» ملیتورلره عتقارلر بریمز» دیه افتارله قاقان یارداق لری طبعی حسابیه بیله قانیز. «لوامع الحمیده» شاعر رکیکی، غلیظ و کولوچ شملرینه ایستیکدی قدر دوام ایده ییلر: بزده اوکا قاری، دهرین بر ترهه:

ادب اولور کشی سرمایه جانی قدر
مصراعنی او قور، و او موزمنی سیکر کچوز.

م. ف

قالا یور. طائیران کوب استانبولده اوتورالار آزچوق
آغیزلری دیکشدرمه غیرت ایدیلور. مثلا استانبوللو
برنارک ماغازا سنده جایشان برحال آرتیق «کیدیم،
آلیوک» دئممه، «کیدیم، آلیورسک» دئممه
چایشیلور. مکته کتابلری، غزلهر، حکایه، منظومه لر
استانبوللو معلم، مامور ادی لسانک تاثیراتی حس
ایتدیرن عامللردر؛ و معارف دها ازلجه، بایلدجه، آدی
لسان دها زیاد حلقه یاقلاشدجه لسانک وحدتی
بوزولغدن وقایه ایدیلر. شیدیدی حالده دخی هر شیوه
سریت، مستغل بر صورتده صرف اشکاله، لغت
حاکم اولامایور؛ استانبول لهجه سی آزچوق هر طریقه ده
مشق طو تولور. هیچ اوازسه اوندن آیریلانده
چایشیلور. نرمه و هانکی عنصردن اولورسه اولسون
تحصیل کورمشارکائی کویلدنک دها استانبول لهجه.
سنه یاقین بر نلفظ اوله قوشا یلمه سی ده بونی آبات ایدر.
شیدیدی لسانک دها اوزاق، بری برلندن
بوزلره، حتی بیکلره کیلو متر مسافه ایلر آیریش
محیطلره، عسکندره، قوملره انتقالی تصور ایدله.
حال مجازی و استیلا طریقیله ظهور ایدر. اشغال
اولونان مملکت بوش ویاپک آزمسکون ایسه بکی
کابلرک لسانی آتی قوللاره دوچار اولاز، یالکز
آناسلندن آیری قالدی اینچ کندی کندی، باشقا
براستقامت تعقیب ایدلرک، باشقا عالملاک تاثیر
آلنده فالارق انکشاف باشلار. مرور زمانله آنا
لسانن فرق بر شیوه و دها سوکرا آیری ادبیانه
مالک بر لهجه حالی آیر. استیلا اولونان مملکت
کیف صورتده مسکون اولورده غایبلرک لسانی حاکم
اولورسه شیوه دها سریع و دها بارز تجدید لر حوصله
کایر. مغایرلرک لسانی قیامتیله موقی اولورده
تقدیرده دخی بوختلاشدن دوش تاثیرلره اوغرامقدن
حالی قالاماز؛ کیده کیده آسکی لسان اودرجه
دکیشرک تمایله بکی بر لهجه حالی آیر.

تصور ایتدیکیز بحالرک جمله سنده لسانک فزاندینی
بیکلرک عرض ایتمه باشلادی بی خصوص بیکلر- شیوه لده،
آغیزلره مطالعه ایتدیکیز- کی- طبعی اولار اق طراد
اوزده اولورلر؛ چونکه یارلی اها لیک تاثیر ایلر
لسانک بعضی سوزلاری غرچلیدن اغراف ایدر
و بو اغراف مطردا اولارغده قوللایان کهلرک
جمله سن شامل اولور؛ یا خود سریت و مستغل انکشاف
طریقیله یینه مطرد سوت اغرافاتی وقعه کایر. سوت
اغرافلر دمه بویه بر اطراک تجلیسی ضروری اولار.
سادی لسانلرک تدقیق و مطالعه سی تبع و تصنیق یعنی
تاریخ طبعی لسانک تاسیسی اصلا ممکن اولماز دی.
عینی عالمه منسوب لهجه لر آراسنده اولدی کینی نورک

لهجه لر دمه دخی مشاهده اولونان صوت اغراف
و نالفلر دمه بویک اطراک موجوددر. ماهیترتی حقدده
کوجوک بر فکر و برنک اینجی برایکی مثال کوسه نر دمه؛
ایشته اویورجیه تاریخی آبدلرندن بری اولان
قوداقو بیکلکین اوج پت :

کونکول بر دم امدی آتینگ بولینغا
سوءوک سوزن طودنوم بوتوب قاولینغا
الایی کورتکیم مینیک کونکولون
سوءوک ساریی برله قوبار قوبونون

قیامت کورتکیت طولون تک بوزن
ایک طو تاشایی قبل الایی سوزن
ترجمه سی : امدی (شیدیدی) اونلک (پسینرک) بولنه
کوکول و بر دم. قولنه ایسانوب سهوکی سوزنی طودنم.
الهی یم کوکلی کوزت (شافله ایت). سهوکی
پسینرله برابر قالماد و قندده (ت قیرمندن) قالدیر.
قیامتده بدکینی بوزنی کوستر، سوزنی ال طو توشی (یار دیمی،
شفا تیحی) قیل .

برنر بره هیچ تردد ائغدن، اویورجیه ک
(قوداقو بیکلک لسانک) بزم لسانلره قاردهش اولدیغی
تصدیق ایدلر : کونکول کلهسی بزم «کوکول-
کونول» کله سنک عینی درم. بر دم بوزم، امدی -
شیدیدی، سوزن-سوزنی، طودنوم - طودنم،
قاولینغا قولینه، کورتک- کوزت، مینیک، یم،
کونکولوم- کونلی، برلره ایلر، قیامت- قیامتده،
کورتک- کوستر، الیک- آل، طو تاشایی- طو توشی،
بوزن- بوزنی، سوزن- سوزنی. کله لری ایکیشر
ایکیشر بری برینه تمایله تقابیل ائگمه در. (پوت-
پوت) جوهری (سار- صاو)، (قوبار- قوبار)
ماده لری (طولون) اسمی ده بزم چیمولز دیکلر؛
یالکیز برده استعماللری باشقا صورتلر ده، سوءوک
صقی شکلا بزم برچوق صفتلر تزه بکزه در: دوشوک،
چوزوک، پوزوک... یالکیز بزم (سوء) ماد مستند
بر صقی تشکیل آغیز. «قوبقوم» دزه یایانچی
کله یور. (وم) ایلر نایله تن برچوق اسملر زواردر،
«ق» ده لاحقه ک آتیشیم، سقوط ایش حریف اولی

ایجاب ایدر. بولینغا قاولینغا کله لر دمه ک لاحقه لک،
(ق) غ) ایلر آتینگ کله سنده ک (ک) حریفی ده عینیله آتیشیم
ساقط اولشدیر. کورتکده کورتکیز (ک) ک
لاحقه سنک (ک) اتی ساقط ایدیلر (ت) قاولر کیه برده
دخی بو حرف فعلری امدی قیلده خدمت ایدر.
آذرغده بگله (کورت) در، (ست) لاحقه سنک
(ن) دن اول کله سیله کله برده (کوستر) اولشدیر.
کوترده دخی بویه بر تقدیم و تأخیر کوروروز.
بکون در قدرل آراسنده بویکی تقدیم و تأخیرلر
یایانلره کترله تصادف اولور : آکشی ب آشکی
کوپیه «کوپو»، دوغری به «دوغو» دینلر چوق در،
فردلر ده راست کلدیکیز بویکی لفظ عارضه لرینه
لهجه لر دمه دخی تصادف اولوقنده در.

شیدیدی ده بو مختلف تخالف و تطابقلری مطرد
سیایلرجه ک زمره لر آیرام :

- (۱) کو نکول- کونول... کله لر دمه (نک- ن) بادی؛
- (۲) کور- کو ... (ک- ک)
- (۳) بر دم- و بر دم ... (پ- ب)
- (۴) من- من ... (م- م)
- (۵) غه- قه، نی، نک، ک، نک لاحقه لر تک
(ه، ی، ل، ن) لاحقه لر نه تطابق. بوتون قوداقو
بیکلر ده اویورجیه ده مطرد در حالده بوتادی و تطابقلره
تصادف ایدیلور. بعضی شکلاک بعضی لغتلر ده
بر ذریعیه- باشقا طرز و عکله ایلر اولوندیغی
کوروروز. حتی صقی صقی معناسی آکلاما دینلر تلفظی
تعین ایدمه دیکیز کله لر دمه راست کایوروز.

دیکر بر توتوک لهجه سنندن بر مثال دها اکیریم؛
ایشته قیرغیزجه برقمعه :

ساووردا کونر یلر رافت ملوی
کورونر کولک جوزینده فایز قوی
کولدن جامعیه، طاولاردان سولر جورب
جایلار جر جوزینده قاریدک صوی
ترجمه سی :

صیغیر ابدی- «نسان مایسده» طایشنیر رحمت طوخی؛
کورونور کولک یوزنده قازله قوغو؛
کولدن یاغور، داغلردن سولر پورویوب
یایلیر بر یوزنده قازک صوی

بزم لسانله بولجه نکه کله لری و شکلاری آراسنده
نه قادر بویک بر تطابق وار. خالفلره کلتیه اولورده
آشاید کوسه نر یلر بکی کی طرد زمره لر آیریلیر.
(۱) جامعیه، جر، جوز، جایلار... کله لر دمه (ج) بادی
(۲) کونر، کوز، کولک ... (ک- ک)
(۳) طو، طوغ، قو، قوخی... (و- و)
(۴) طو، داغ ... کله سنده (ط- ط)
(۵) رافت رحمت ... (ق- ح)
(۶) ن- ن- ل... لاحقه سنده (پ- پ)
(۷) مضارع لک، (کونوریلر، کورونر) ده اولدیغی
کبی (و) برنه (ه) اولوقوان برجه ایلر نایله تن.

(۸) جامعیه کله سنده کورون تقدیم و تأخیر.
(۹) مضاف الیه لاحقه سنده فضلر (د) ک بولونای
تدقیقده دها کنیش متلره تشبیل ایتدیکیز
حالده بوختلاردن بشک آزچوق واسع قیاسده
اطراد اوزر دمه اولدیغی کوروروز.

ایشته عینی عالمه و لهجه لر دمه کورولن صوت خالفلری آرا.
سند ک مطرد تطابقلر دمه نیک (ص) قاول نای و بریلر

صوتی قاولرک و جوتی عینی لسانک (آنا لسانک)
مختلف محیطلره اشتانندن و بویکی محیطلره سریت
و مستغل انکشافلر دمه دوا مینلر یلر کایر. فقط لسانلر
تاریخده و قبل تاریخده بیکر بزم دفعه دایغیش،
محیطی تقدیم برمش، مستقل انکشافلره تابع اولش
دیکلر. تاریخ مادی مجازیله، استیلا لر کیش
اولدیغی کبی قبل تاریخده اوله صور ایشدر. تاریخ
قبل تاریخه نسبتی ایسه چکمه کونک صرمه دکیتره
بلکه ده قارده کیرک بر محیط کیه نسبتندن بیه کوجو کدر.
عیبیاونرک، دیکل قبل تاریخده، بیکر اوچ بیک
سنه ک تاریخ دورلر ده چاغ دفعه بیکر محیطلر موقی
اولش، نرلره قادر کیش، نرلره برلشمش؛
سوکر ایاورلر دمه قاج دفعه قسماوی عموما باشقا برله
کیش؟ عیبا لسانلری نه کبی قوملرک لسانه حاکم اولش
و یا هانکی قوملرک لساندن متأثر اولش؟ بیه قومک قصورلو
لفظلرله اوغرامش، سریت و مستغل انکشافی یچه
و یچه استعماللر تعقیب ایش؟ کیم بزم شوکوجو
سیاره مرک اوستنده، یچه قوملره قارده تمیز؟ عرقدا
شلیز و لساندا شلیز کی بیلر یچه مدیتلر جو ده کیرمش؟
بوچیمول و غائب قارده شلیز ایاور بولنی خصوصده
قوله نایک و لسانی تبکیلر مهم بر اوسمه در؛ فقط
مادی مجازیله، و استیلا لر کره قاریشمش، اون
کره انکشاف استقامتی دیکشدرمش لهجه لری آنا
لسانه، اصل تورکیجه به ربط ایدمک قاولر ی مبدانه
چیقارمق نه بویک معنای به موقوف در؛